

Конспект уроку № 204

Як змінилася мовна ситуація в Україні

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode204

Вступ

Привіт-привіт і Слава Україні! Це Анна Огойко і це подкаст «Уроки української» для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Дуже дякую усім, хто слухає цей подкаст, а особливо — усім, хто **оформив** преміум-підписку і таким чином допомагає нам зібрати кошти для організації «Госпітальєри». Ви можете **дізнатися**, скільки коштів ми зібрали на цей момент для потреби наших військових медиків на сторінці цього сезону — ukrainianlessons.com/season6. Там буде постійно **оновлена** інформація, яку суму ми передаємо для «Госпітальєрів» і, пізніше, на що підуть ці кошти.

Нагадую, що цього сезону, якщо ви оформите преміум-підписку до кінця жовтня 2023 року, то 100% коштів за преміум ми **передаємо** на благодійність, на **потреби** медичного батальйону «Госпітальєри» — про цю організацію був попередній епізод подкасту.

А сьогодні, у цьому епізоді, ми **поговоримо** про нашу чудову українську мову, а саме про те, як змінилась мовна ситуація в Україні з початком повномасштабного вторгнення. Але перед тим, як почати, хочу зробити ще одне **оголошення**! В одному з наступних епізодів я хочу відповісти на ваші питання — це буде повний епізод з вашими питаннями і моїми відповідями; я думаю, це буде десь 210-ий епізод. Тому до першого листопада я **збираю** ваші питання; особливо я би хотіла **почути** ваш голос і ваш прогрес в українській мові.

Тому надсилайте мені свої **аудіоповідомлення** через **спеціальний** сервіс, ним дуже зручно користуватися — він буде на сторінці ukrainianlessons.com/message. Будь ласка, запишіть **коротенькі** повідомлення, добре? 30 секунд, може бути до однієї хвилини. Я буду дуже рада відповісти на ваші питання в одному з епізодів. Запитання приймаємо до першого листопада. А зараз починаймо! Як завжди, спочатку — питання до епізоду.

оформлювати, оформити підписку — to sign up for a subscription
(*imperfective, perfective*)

дізнаватися, дізнатися — to find out
(*imperfective, perfective*)

оновлений — updated

передавати, передати — to transfer
(*imperfective, perfective*)

потреба — necessity, demand

поговорити — to talk (*perfective*)

оголошення — announcement

збирати, зібрати — to collect
(*imperfective, perfective*)

почути — to hear, to listen (*perfective*)

аудіоповідомлення — audio message

спеціальний — special

коротенький — short (*diminutive*)

?? Запитання до епізоду

1. Скільки українців у 2017 році розмовляли тільки або переважно українською мовою?

2. У скільки разів віріс відсоток українців, для яких українська є рідною?

3. Скільки українців з́араз вважають, що українською спілкува́тися прести́жно?

4. Що заборони́ла Києво-Могиля́нська акаде́мія в січні 2023 ро́ку?

5. Згíдно з Віта́лієм По́ртниковим, на що українська мо́ва ма́є перетвори́тися з мо́ви протес́ту?

Словничок

закріплено	fixed, established
повсякдénний	everyday (<i>adjective</i>)
рівною мірою	equally
набóчно	clearly, with your own eyes
досягті́ = досягну́ти	to reach
сві́дчити про	to evidence
резонáнс	resonance, strong response
заборóна	ban (<i>noun</i>)
перехóдити на	to switch to
сóромно	it's shameful (<i>adverb</i>)
відмежувáтися від	to dissociate from
відмóвитися від	to refuse from
зацитува́ти	to quote

Як змінилася мовна ситуація в Україні

Насамперед варто зазначити, що в незалежній Україні **державною мовою** є одна — українська мова. Це **закріплено статтею** №10 Конституції України. Однак, як ви, мабуть, знаєте, на території України давно **співіснували** дві мови — українська та російська. При цьому російська мова **переважала** на Сході і Півдні України, переважно у великих містах.

Якщо говорити **приблизно**, то в Києві це було десь 50 на 50: українська і російська мова. Хоча з власного досвіду можу сказати, що коли ти жив у Києві і був **україномовним**, то відчував певний **тиск** російської мови. Не завжди було комфортно всюди спілкуватися українською, коли до тебе говорять російською. На щастя, зараз це змінилося.

Отже, так, дуже **загально** можна так описати ситуацію в Україні до повномасштабного вторгнення. Якщо взяти **статистику**, то, наприклад, у 2017 році 49% українців у **повсякденному житті** розмовляли тільки або переважно українською мовою; це 49%. А 25% українців розмовляли **рівною мірою** обома мовами, тобто українською і російською — тобто ці 25% людей були повністю **двомовними**. І лише або переважно

держáвна мо́ва — official language
 стаття́ — article
 співіснува́ти — co-exist
 переважа́ти — to prevail

приблизно — approximately

україномóвний — Ukrainian-speaking
 тиск — pressure

зага́льно — generally

ста́тистика — statistics

двомóвний — bilingual

російською мовою розмовляли 26% українців.

Тобто в Україні завжди була така дивна ситуація, що це не було **однозначно**, що хтось розмовляє українською, а хтось російською. Люди часто **міксували** мови, розмовляли двома мовами в різних ситуаціях. Наприклад, на роботі російською, а вдома українською, або в університеті українською, а вдома навпаки — російською. Це **залежало від** сфери і від ситуації.

Також багато людей розмовляли і досі розмовляють **суржилом** — це така **мішанина**, мікс української і російської мови. У нас, до речі, є епізод подкасту про суржик — це номер 135. Так от, ще раз, у 2017 році ми мали 49% українською, 25% обома мовами і 26% російською. Я додаю на сторінку подкасту такий **графік**, щоб ви могли побачити це **наочно**.

А яка зараз ситуація, у 2023 році? Останнє **опитування** було проведене в травні 2023 року. Я знайшла таку новину на телеканалі «Суспільне Рівне», де **репортерка** пояснює результати цього опитування. Пропоную вам зараз послухати цей уривок з новин, і потім я вам ще раз повільною українською прочитаю його, добре? У цьому **уривку** буде згадано відсоток українців, для яких українська є рідною, і у скільки разів виріс цей **показник**. Готові? Спробуйте!

Відсоток опитаних українців, для яких українська є рідною мовою, досяг 78. За останні 15 років цей показник **виріс** у півтора рази — розмовляють вдома лише або переважно українською 68% опитаних, **за межами** дому — 65%. Ну, а 74% **респондентів** вважають, що українською престижно спілкуватися серед друзів та колег. Про це свідчать результати опитування, проведеного «Центром Разумкова» методом «face-to-face» з 23 по 31 травня 2023 року.

Ну як, зрозуміли щось? Мені здається, що ця репортерка досить гарно і **чітко** говорить. Але все одно тут було багато цифр, багато статистики, тому ще раз для вас все прочитаю зараз.

Отже, відсоток опитаних українців, для яких українська є рідною мовою, **досяг** 78%. За останні 15 років цей показник виріс у півтора рази. Розмовляють вдома лише або переважно українською 68% опитаних, за межами дому — 65%. Ну, а 74% респондентів вважають, що українською престижно спілкуватися серед друзів та колег. Про це **свідчать** результати опитування, проведеного «Центром Разумкова» методом «face-to-face» з 23 по 31 травня 2023 року.

Отже, якщо порівнювати з опитуванням 17-го року, тоді було 49% українців, а тепер це 68% українців, які розмовляють вдома переважно або лише українською. І взагалі 78% людей називають українську рідною мовою. Це **зростання** приблизно у півтора рази. Ось такі гарні новини для нас.

однозначно — unequivocally
міксувати — to mix (*imperfective*)

залежати від — to depend on

суржик — surzhyk
мішанина — hodgepodge

графік — chart

опитування — poll, survey

репортерка — reporter (*female*)

уривок — excerpt, passage

показник — indicator

за межами — beyond, outside
респондент — respondent

чітко — clearly

зростання — increase

І справді, за останні півтора роки було багато новин щодо української мови. Деякі новини **викликали** досить такий **резонанс** у суспільстві. Наприклад, у січні 2023 року мій університет, тобто Києво-Могилянська академія, заборонив використання російської мови на території свого університету. Це досить-таки **сміливе** рішення, яке забороняє вживання мови навіть для особистих потреб, навіть просто серед студентів, не на лекціях. І це рішення викликало резонанс у суспільстві, були різні дискусії, думки щодо того, чи взагалі це **законно** — забороняти мову. Але так, виявляється, це можна робити, і досі російська мова заборонена на території Києво-Могилянської академії.

Також зараз діє **заборона** на російську музику у **публічних місцях**. Наприклад, в кафе, **маршрутках**, і це, **якщо чесно**, просто чудово. Коли ми були в Україні цього літа, я відразу помітила, що всюди грає українська музика: в кафе, в супермаркетах, **надворі** — це дуже класно. Раніше було багато російської музики, особливо в транспорті — це дуже **дратувало** мене.

Ну і, звичайно, зараз багато є людей, які **переходять на** українську мову з російської. Деякі з цих людей кажуть, що вони лягли спати 23 лютого, а прокинулись 24 лютого. «Лютого» — це російське слово, а «лютого» — це українське. Ми лягли спати 23 лютого, а прокинулись 24 лютого. Насправді це не так просто, правда? Лягти спати російськомовним, а прокинутись українськомовним.

Так, після **повномасштабного вторгнення** люди відчували потребу перейти на українську мову, але не у всіх була можливість це швидко зробити — все-таки в країні були інші проблеми, почалась війна. До того ж таким людям часто було **соромно** за те, що вони не ідеально говорять українською, що можуть **помилятися**; були різні психологічні аспекти, які **заважають** перейти на українську. Тому для таких людей зараз працюють деякі організації та приватні компанії, які пропонують послуги з допомоги для переходу на українську мову. Наприклад, є такий проєкт «Єдині» — це 28 днів підтримки у переході на українську. Також, я знаю, є «Мовний марафон», де люди можуть **прокачувати** свою українську мову, спілкуватися з іншими.

А чому взагалі люди переходять зараз на українську з російської? Тут я хочу **зацитувати** кількох таких людей, які давали інтерв'ю для «Радіо Свобода» — я взяла ці цитати з їхньої статті, посилання на яку я залишу на сторінці цього епізоду. Наприклад, **дніпрянка** Людмила намагається перейти на українську мову у Дніпрі. Читаю її слова: «Школу я закінчувала російською, інститут — російською. Але ж я українка! У бабусі було прізвище Чобіток. Зараз, під час війни, я хочу **відмежуватися від** всього російського, хочеться відсунутися, забути».

викли́кати резона́нс — to cause resonance

смі́ливий — brave

закóнно — legally

публі́чні місця́ — public places

маршру́тка (маршру́тне таксі́) —
routed taxicab in Ukraine

якщо́ че́сно — honestly

надво́рі — outside

дратува́ти — to irritate (*imperfective*)

повномасшта́бне вто́ргнення —
full-scale invasion

помиля́тися — to be mistaken

заважа́ти — obstruct, interfere

прока́чувати — to boost (*colloquial*)

дніпря́нка — Dnipro citizen (*female*)

Ще одна українка, яка переходить на українську, — це Тетяна з Маріуполя. Вона один місяць прожила в **заблокованому** російськими військами Маріуполі, а потім нарешті змогла переїхати в Дніпро. Тетяна каже: «Росіяни забрали в мене все — здоров'я, квартиру, будинок мій **розбили** і **спалили**, — але мову не заберуть. Від мови я сама колись **відмовилася** — так було наче зручніше. Школа, університет, сім'я... А тепер я повертаюся до мови, щоб **вибачитися** перед нею і вивчити».

Такі люди, як Тетяна чи Людмила, викликають у мене **повагу**, а також ті люди, які були раніше російськомовними, а зараз мають дітей і розмовляють з ними лише українською мовою. Так, насправді, коли я була в Києві, ми багато часу проводили на **дитячих майданчиках**, і раніше, коли я була на дитячих майданчиках, я чула багато російської мови, фактично всі діти говорили російською, а зараз ця ситуація, як на мене, дуже змінилась. Навіть я чула деяких жінок, які є **нянями** дітей, і вони в житті, я чую, говорять російською мовою, але до дітей вони говорили українською. Тому це було дуже приємно.

Відчувається, що українська зараз стала в тренді, нею стало не соромно розмовляти, як це було раніше. Як на мене, це дуже важливо, як і те, що українська мова зараз стала важливим символом, символом сильної нації, символом, який допоможе нам перемогти.

І **насамкінець** я б хотіла зацитувати ще одного українського журналіста — це Віталій Портников і його стаття «Мова любові». У нього **прозвучала** дуже цікава думка, якою я хотіла з вами **поділитися**. Зацитую: «Ми чудово розуміємо, що для багатьох людей перехід на українську — насамперед **жест** протесту проти країни, мовою якої вони говорили все життя і яка зараз обстрілює і знищує їхню батьківщину, вбиває їхніх близьких, руйнує їхні міста та села. Можливо, для багатьох цього було б цілком достатньо, але для мене дуже важливо, щоб українська мова з мови протесту проти російської агресії перетворилася на мову любові — на мову любові до України, до її культури, до її минулого та майбутнього, на мову любові до самої мови, **зрештою**». Кінець **цитати**.

Далі Віталій пише, що для того, щоб так сталося, щоб люди справді розмовляли українською мовою просто через те, що вони люблять українську мову, Україну, для цього потрібна **державна політика** у культурі, в освіті, яка б робила українську мову **привабливою** і **заохочувала** людей любити її.

Справді, на мою думку, це дуже цікава ідея, і я сподіваюся, що цей подкаст і взагалі «Ukrainian Lessons» стануть частинкою цієї освітньої мети — **популяризації** української мови для любові самої мови. Все-таки наш подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову, правда?

заблокований — blocked

розбити — to destroy

спалити — to burn

вибачатися, вибачитися — to apologize
(imperfective, perfective)

повага — respect

дитячий майданчик — playground

няня — nanny

відчувається — it is felt

насамкінець — finally

прозвучати — to sound out

поділитися — to share

жест — gesture

зрештою — ultimately

цитата — quote

державна політика — state policy

привабливий — attractive

заохочувати — to encourage

справді — indeed

популяризація — popularization

✓ Відповіді на запитання

1. Скільки українців у 2017 році розмовляли тільки або переважно українською мовою?
У 2017 році 49% українців розмовляли тільки або переважно українською мовою в повсякденному житті.
2. У скільки разів віріс відсоток українців, для яких українська є рідною?
За останні 15 років відсоток українців, для яких українська є рідною, віріс у півтора рази (рази).
3. Скільки українців зараз вважають, що українською спілкуватися престижно?
74% респондентів вважають, що українською спілкуватися престижно серед друзів та колег.
4. Що заборонила Києво-Могилянська академія в січні 2023 року?
Києво-Могилянська академія заборонила використання російської мови на території університету в січні 2023 року.
5. Згідно з Віталієм Пóртниковим, на що українська мова має перетворитися з мови протесту?
Згідно з Віталієм Пóртниковим, українська мова має перетворитися з мови протесту на мову любові.

 Словничок (з прикладами)

закріплено закріплювати, закріпити • Це закріплено статтею №10 Конституції України. • Хлопець довго закріплював замок на велосипеді. • Вони закріпили позитивний образ компанії.	(is) fixed, (is) established to fix, to establish (imperfective, perfective) • This is established by Article 10 of the Constitution of Ukraine. • The guy was fixing the lock on the bicycle for a long time. • They established the positive image of the company.
повсякденний • У 2017 році 49% українців розмовляли переважно українською мовою у повсякденному житті. • У моєму гардеробі багато повсякденних речей.	everyday (adjective) • In 2017, 49% of Ukrainians spoke predominantly Ukrainian in their everyday life. • I have a lot of everyday clothes in my wardrobe.
рівною мірою • Ми розмовляємо рівною мірою обома мовами. • Їхні думки враховували рівною мірою.	equally • We speak both languages equally. • Their opinions were taken into account equally.
наочно • З цим графіком ви можете побачити це наочно. • Ця країна наочно демонструє перспективи зростання.	clearly, with your own eyes • With this graph, you can see it clearly (with your own eyes). • This country clearly demonstrates growth prospects.
досягати, досягти = досягнути • Відсоток опитаних, для яких українська є рідною, досяг 78%. • Військам вдалося досягнути меті і звільнити місто.	to reach, to achieve (perfective) • The percentage of interviewees for whom Ukrainian is their native language reached 78%. • The troops managed to achieve their goal and liberate the city.

свідчити про • Про це свідчать результати опитування «Центру Разумкова». • Ця ознака може свідчити про майбутню проблему.	to evidence • This is evidenced by the results of the Razumkov Center survey. • This sign may indicate a future problem.
резонанс • Деякі новини викликали резонанс у суспільстві. • Цією акцією ми хочемо досягнути резонансу в медіа.	resonance, strong response • Some news caused a strong response in society. • With this action, we want to achieve resonance in the media.
заборона • Зараз діє заборона на російську музику у публічних місцях. • Держава скасувала заборону на куріння канібісу.	ban (noun) • There is now a ban on Russian music in public places. • The state canceled the ban on smoking cannabis.
переходити на, перейти на • Він поступово переходить на українську мову. • Вони перейшли на бік ворога.	to switch to (imperfective, perfective) • He is gradually switching to the Ukrainian language. • They went over to the side of the enemy.
соромно • Українською стало не соромно розмовляти, як це було раніше. • Мені соромно про це згадувати.	it's shameful, be ashamed (adverb) • It is no longer shameful to speak Ukrainian, as it was before. • I am ashamed to recall it.
відмежовуватися, відмежуватися від • Вона хоче відмежуватися від всього російського після нападу Росії на Україну. • Лідер опозиції довго відмежовувався від протесту.	to dissociate, distance from (imperfective, perfective) • She wants to distance herself from everything Russian after Russia's attack on Ukraine. • The leader of the opposition distanced himself from the protest for a long time.

Конспект уроку №204
Як змінилася мовна ситуація в Україні

Відмовлятися, відмовитися від - Від мови вона сама колись відмовилася — так було набагато зручніше. - Ми довго відмовлялися, але зрештою з'їли борщ на сніданок.	to refuse from (imperfective, perfective) - She herself once refused to speak the language — it seemed to be more convenient that way. - We refused for a long time, but in the end we ate borscht for breakfast.
цитувати, зацитувати - Я хочу зацитувати кількох людей з інтерв'ю. - Він часто цитує французьких мислителів.	to quote (imperfective, perfective) - I want to quote a few people from the interview. - He often quotes French thinkers.

Завершення

І це все на сьогодні!

Як завжди, нагадую вам, що до цього епізоду є конспект уроку, де ви знайдете повний транскрипт епізоду, а також словничок і вправи для практики. А всі **кошти**, які ми отримуємо від преміум-підписки за жовтень, ми передаємо на благодійність для **потреб** медичного батальйону «Госпітальєри». Більше про це дізнавайтеся за посиланням: ukrainialessons.com/season6.

А також на сторінці цього епізоду ви знайдете посилання на статті, які я сьогодні згадувала, та статистику, і там буде також посилання на аудіоповідомлення, яке я прошу вас надіслати: ukrainialessons.com/episode204. Нагадую, чекаю на ваші питання до першого листопада.

Бажаю вам всього найкращого. Бережіть себе і Слава Героям!

кошти — funds

потреба — need, demand

Госпітальєри — Hospitallers

 Вправи

1

Опрацюйте таблицю. Вставте в речення дієслова в безособових формах.

Безособові форми на -но, -то

Безособові форми на -но, -то — це незмінювані форми дієслова, що називають дію, виконану невідомою або неназваною особою. Наприклад:

Кімнату **пофарбовано** в сірий колір.

The room is painted in gray color.

Малюнок **виконано** олівцем.

The drawing is made with a pencil.

Утворення:

Пасивний дієприкметник на -н(ий), -т(ий) + суфікс -о

Інфінітив	Пасивний дієприкметник	Безособова форма
описати <i>to describe</i>	описаний <i>described</i>	описано <i>(it) is described</i>
прочитати <i>to read</i>	прочитаний <i>read</i>	прочитано <i>(it) is read</i>
заборонити <i>to forbid</i>	заборонений <i>forbidden</i>	заборонено <i>(it) is forbidden</i>
забути <i>to forget</i>	забутий <i>forgotten</i>	забуто <i>(it) is forgotten</i>
розбити <i>to break</i>	розбитий <i>broken</i>	розбито <i>(it) is broken</i>

Конспект уроку №204
Як змінилася мовна ситуація в Україні

закріплено заборонено	досягнуто зібрано захоплено	зацитовано описано відмовлено	заблоковано перетворено
--------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

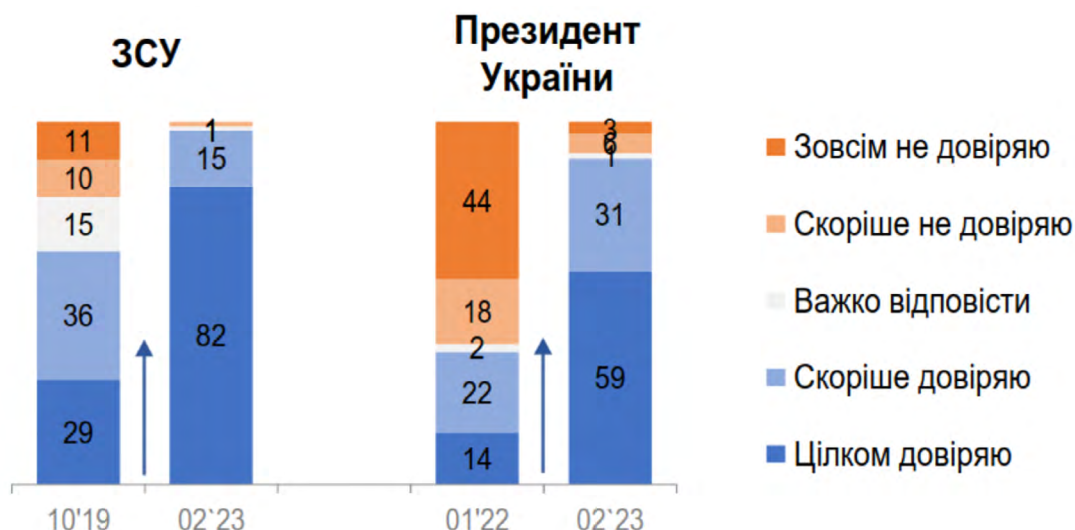
1. У статті було _____
вірш Володимира Сосюри «Любіть Україну».
2. Було _____
всіх поставлених цілей.
3. Стороннім вхід _____.
4. У Конституції України _____ єдине громадянство.
5. Село на лінії фронту _____ військами.
6. Колишню бібліотеку було _____ на кав'ярню.
7. Завдяки благодійному фонду _____ два мільйони
гривень на дрони.
8. Іноземцю було _____
у візі через відсутність запрошення.
9. Цей акаунт _____
через порушення правил платформи.
10. У документі детально _____ ситуацію.

2

Вставте слова у текст (звертайте увагу на відмінки).

Рівною мірою півтора	наочно досягти	свідчити респонденти	опитування Статистика
-------------------------	-------------------	-------------------------	--------------------------

Джерело: [Ukrinform](https://ukrinform.com)

Згідно з результатами _____¹ (р. в.), за рік повномасштабного вторгнення рівень довіри українців до ЗСУ _____² (минулий час) позначки 97%. _____³ демонструє, що більшість опитаних оцінила положення України на 4,6 балів із 7 можливих — у _____⁴ раза вище за показник 2021 року. _____⁵ зросла довіра до Президента України — 59% _____⁶ (р. в.) цілком довіряють Президенту і лише 3% — зовсім не довіряють. Отже, статистика _____⁷ (теперішній час) про значний вплив повномасштабної війни на рівень довіри українців, що _____⁸ відображено на графіку.

3

Перекладіть українською мовою:

1. According to the poll, this law caused a strong response in society.

2. He is ashamed of his past, but he wants to change.

3. Volunteers refused to support this ban.

4. We switched to Ukrainian in order to distance ourselves from Russia.

5. What do Ukrainians like to do in everyday life?

Відповіді на вправи

1

1. зацитовано	6. перетворено
2. досягнуто	7. зібрано
3. заборонено	8. відмовлено
4. закріплено	9. заблоковано
5. захоплено	10. описано

2

1. опитування	5. Рівною мірою
2. досяг	6. респондентів
3. Статистика	7. свідчить
4. півтора	8. Наочно

3

1. Згідно з опитуванням, ця новина викликала резонанс у суспільстві.
2. Йому соромно за своє минуле, але він хоче змінитися.
3. Добровольці (волонтери) відмовилися підтримати цю заборону.
4. Ми перейшли на українську (мову), щоб (аби) відмежуватися від Росії.
5. Чим люблять займатися українці в повсякденному житті? (Що люблять робити українці в повсякденному житті?)

